

Landbruks- og matdepartement

Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 200801973	Doknr.: 53
Mottatt: 16 DES 2009	
Saksbeh.: ASR/MA/	Ark.: 410
Kop:	Avskr.:

Vår ref: ABRI/2009/3759/V60/&00 Deres ref:

Lier 11.12.2009

Høring - Lier, Røyken og Hurum sine kommentarer til forslaget om vernehjemmel i jordloven

Det vises til brev datert 14.09.09 ang høring på forslag til vernehjemmel i jordloven.

Vedlagt følger saksfremlegg i ovennevnte kommuner med politikernes vedtak.

Med vennlig hilsen

Anne Bjørg Rian
Jordbrukssjef

anne.bjorg.rian@lier.kommune.no

Formannskapet behandlet saken den 17.11.2009, møtesak nr. 100/09

Behandling:

Rådmannens forslag til vedtak vedtatt med 7 (H, Frp, V, Krf) mot 4 (Ap, Sp) stemmer.

Ole Kjølén fremmet følgende Protokolltilførsel på vegne av Ap, SV, Sp:

Ap, SV og Sp ser det som svært uheldig at rådmannens forslag blir vedtatt og begrunner det med følgende:

I løpet av førti år, må verdens befolkning trenge 70% økning i matproduksjon.

I den sammenheng mener vi at bruk av dyrket mark ikke kan overlates til den enkelte kommune.

Vedtak:

Røyken kommune går ikke inn for de foreslåtte endringene i jordloven. Den foreslåtte lovendring vil ytterligere redusere det kommunale selvstyre og det vil vanskeliggjøre langsiktig næringsutvikling for berørte bønder.

PROTOLLTILFØRSEL:

Ap, SV og Sp ser det som svært uheldig at rådmannens forslag blir vedtatt og begrunner det med følgende:

I løpet av førti år, må verdens befolkning trenge 70% økning i matproduksjon.

I den sammenheng mener vi at bruk av dyrket mark ikke kan overlates til den enkelte kommune.

Saksnummer: 09/4367

Saksbehandler: Georg N. Smedhus

Høring - forslag til vernehjemmel i jordloven

Saksfremlegg i Røyken

Møtesakstype/nr.	Utvalg	Møtedato
PS 100/09	Formannskapet	17.11.2009

Rådmannens forslag til vedtak:

Røyken kommune går ikke inn for de foreslåtte endringene i jordloven. Den foreslåtte lovendring vil ytterligere redusere det kommunale selvstyre og det vil vanskeliggjøre langsiktig næringsutvikling for berørte bønder.

Vedlegg:

Endringsforslag i jordlova

Sammendrag og konklusjon:

Statens landbruksforvaltning har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet lagt frem forslag til vernehjemmel i jordloven. Grunnen er at dyrka marka i Norge bygges ned i større tempo og omfang enn vedtatte politiske målsettinger tilsier.

Statens landbruksforvaltning foreslår at det lovfestes en hjemmel for vern av dyrka jord i jordloven. Det foreslås en ny § 8b (§ 8 og 8a omhandler vern av dyrka mark) som hjemler jordvernet og en ny § 8c som er en egen bestemmelse om omdisponering og fradeling av dyrka jord i område som er vernet etter § 8b.

Det er de mest verdifulle jordressursene som bør vurderes som jordvernområder. Det vil være fylkesmannen som er hovedansvarlig for prosessene med å velge ut og vurdere aktuelle områder for vern. Det er til slutt Kongen som vedtar hvilke områder som skal vernes.

Innføringen av en vernehjemmel for dyrka jord er ikke ment å endre betydningen av å opprettholde et strengt jordvern for annen dyrka jord. Det forutsettes at den strenge jordvernpolitikken innenfor LNF-områdene legges til grunn for arealdisponeringen i slike områder også i framtiden. Vern av arealer som jordvernområder skal altså ikke oppfattes slik at det legitimerer en mer lempelig arealpolitikk i andre områder.

Bakgrunn

Statens landbruksforvaltning har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet lagt frem forslag til vernehjemmel i jordloven. Departementet ber om uttalelse innen 10. januar 2010. Selve rapporten og endringsforslagene som rådmannen referer til i dette saksfremlegget ligger på departementet sine sider: www.regjering.no/nb/dep/lmd/ under dokumenter og høringer.

Dyrka marka i Norge bygges ned i større tempo og omfang enn vedtatte politiske målsettinger tilsier. Nedbygging av dyrka jord er et irreversibelt inngrep. Jord lagt under bygg eller asfalt kan ikke tas i bruk igjen til matproduksjon uten store kostnader.

2008 var preget av store bevegelser og ustabil prisnivå i internasjonale matvaremarkeder. I siste halvår var det svært turbulente tider i de globale finansmarkedene. Økte og ustabile priser i matvaremarkedene skyldes flere forhold. Medvirkende faktorer er befolkningsvekst, økt kjøpekraft og endret mønster for etterspørsel av mat hovedsakelig i Asia, små globale matvarelagre, klimaendringer og økt konkurranse om arealene blant annet til fremstilling av bioenergi. Alt dette har bidratt til økt etterspørsel etter mat og dermed høyere kornpriser. I 2008 steg matkornprisene med flere hundre prosent. Selv om prisen nå er redusert, viser dette hvor sårbar situasjonen kan bli på kort sikt.

Dyrka jord er grunnlaget for matproduksjonen i verden. Både nasjonalt og internasjonalt er man blitt mer oppmerksom på behovet for å ta vare på matjord som en ressurs. På et møte i Berlin vinteren 2008-2009, der 32 landbruksministre deltok, ble man enige om en erklæring som sier at alle land må utnytte sitt produksjonspotensial for landbruksvarer for å sikre tilstrekkelig tilførsel av mat. På toppmøtet i FNs organisasjon for mat og landbruk slo FNs generalsekretær fast at matproduksjon må økes med 50 % innen 2030 dersom den økte etterspørselen skal kunne møtes. I en slik situasjon bør alle land prioritere en hensiktsmessig grad av egenforsyning av matvarer, og da må matproduksjonsarealene tas vare på.

Dagens regelverk

Norsk lovgivning har i dag ingen hjemmel for vern av jordressursene med formål å sikre og videreføre matproduksjon på arealene. Områder vernet etter blant annet naturvernloven har sterkere vern mot nedbygging enn dyrka jord har. Til tross for klare nasjonale målsettinger om å bevare matjord og til tross for mulighetene i eksisterende virkemidler i lovverkete til å gjennomføre denne politikken, er den registrerte omdisponeringen av dyrka jord høyere enn målsettingen.

Forslag til ny jordvernhjemmel i jordlova

Statens landbruksforvaltning foreslår at det lovfestes en hjemmel for vern av dyrka jord i jordloven. Kongen kan med hjemmel i bestemmelsen gi verdifulle jordressurser status som jordvernområde.

Det foreslås en ny § 8b (§ 8 og 8a omhandler vern av dyrka mark) som hjemler jordvernet og en ny § 8c som er en egen bestemmelse om omdisponering og fradeling av dyrka jord i område som er vernet etter § 8b.

Avgjørelsesmyndighet

Å sikre at landets beste matproduserende arealer er tilgjengelig for produksjon av mat nå og i fremtiden er et nasjonalt ansvar. Denne oppgaven bør derfor løses på statlig nivå. Det vil si Departementet i forhold til å vedta hvilke områder som skal omfattes av vernebestemmelsene og Fylkesmannen i de fleste delings- og omdisponeringssaker innenfor disse områdene.

Deling og omdisponering i verneområdene

I jordvernområdene er det ønskelig at driften av jordressursene videreføres. Det er positivt med ordinær og tidsmessig jordbruksdrift. Samtidig som det legges til rette for en aktiv jordbruksdrift i disse områdene, må det likevel utøves et strengt jordvern.

Statens landbruksforvaltning anbefaler å innføre en egen bestemmelse med forbud mot å omdisponere dyrka jord til annet enn jordbruksformål unntatt i "særlige høve". For å kunne føre kontroll med bygging på dyrka mark, må det innføres søknadsplikt for driftsbygninger, gårdsveier og driftsveier innenfor jordvernområdene. Disse tiltakene skal ikke regnes som "jordbruksproduksjon" i disse områdene.

Fradeling av dyrka jord innenfor jordvernområdene bør bare skje der nasjonale hensyn taler for det. Dette er strengere enn den vanlige teksten i jordloven hvor det står "samfunnsinteresser av stor vekt". Det skal likevel være adgang til å fradele eiendommens jordbruksareal og selge dette som tilleggsjord til andre landbrukseiendommer. En slik fradeling kommer ikke i strid med verneformålet, og den dyrka jorda vil fortsatt bevare sin status som jordvernområde selv om den overføres til ny eier.

Hvilke type arealer skal kunne vurderes

Det er de mest verdifulle jordressursene som bør vurderes som jordvernområder. Hva som er de mest verdifulle jordressursene med tanke på matproduksjon er et landbruksfaglig spørsmål. Jordverngruppa (gruppe som ble nedsatt av landbruks- og matministeren i 2008 for å se på muligheter for å nå nasjonale og internasjonale mål for å bevare dyrka jord) uttalte følgende i rapporten: *"I spørsmålet om hva som er de mest verdifulle jordressursene mener Jordverngruppa det er naturlig å legge til grunn at: Dyrka mark er mer verdifull enn dyrkbar mark. Fulldyrka jord er mer verdifull enn overflatedyrka jord, som er mer verdifull enn innmarksbeite. Jord som er egnet til matkornproduksjon bør ha særlig oppmerksomhet."*

Det er dyrka jord som er aktuell for vern. Arealenes kvalitet og egnethet for matproduksjon vil være et vesentlig vurderingskriterium. Det er ikke nødvendig at det drives matproduksjon på jorda i dag, for at et areal skal kunne vernes. Jordas potensial for matproduksjon er det sentrale kriteriet.

Områder som vurderes for vern som jordvernområde bør være av en viss størrelse og være mest mulig sammenhengende. Det er ikke noen forutsetning at absolutt hele arealet som befinner seg innenfor vernegrensen for et jordvernområde er dyrka jord. Også eksisterende bygninger og annet areal enn dyrka jord kan innlemmes der dette er nødvendig for å oppnå en naturlig avgrensning av jordvernområde.

Jordvern skal beskytte jordbruksarealene mot nedbygging. I områder med lite utbyggingspress, er det heller ikke behov for vern. I praksis vil det si at vern vil bli vurdert i områder med stort utbyggingspress på arealene. Det vil ofte være et høyt konfliktpotensial knyttet til de arealene som velges ut med sikte på vern som jordvernområde.

Verneprosess

Landbruks- og matministeren vil være ansvarlig statsråd for prosesser og beslutninger etter den foreslåtte hjemmelen. Statens landbruksforvaltning foreslår at beslutningen om vern av jordvernområder treffes av kongen.

Det vil være fylkesmannen som er hovedansvarlig for prosessene med å velge ut og vurdere aktuelle områder for vern. Det må utøves et aktivt samarbeid med alle berørte aktører, både grunneiere, organisasjoner, kommuner og andre myndigheter.

Den første og innledende fasen vil være å identifisere aktuelle områder for mulig vern. Dette vil være en større gjennomgang som leder fram til en første nasjonal verneplan for jordvernområder.

Etter at Fylkesmennene har identifisert aktuelle områder for nærmere utredning, starter en vurderingsfase. Det er Statens landbruksforvaltning som treffer en beslutning om hvilke områder som det skal igangsettes en formell verneprosess for. Fylkesmannen utreder deretter videre i forhold til hvilke områder som bør vernes. Prosessen må gjøres tilstrekkelig grundig slik at alle beslutningsrelevante opplysninger kan komme fram og blir vurdert. Fylkesmannen foretar en samlet vurdering av alle relevante opplysninger i saken, og oversender sin anbefaling til Statens landbruksforvaltning.

Erstatning

Eiers råderett over dyrka og dyrkbar jord er allerede begrenset gjennom bestemmelsene i jordlova. Det gjelder generelle forbud mot omdisponering og fradeling av jordressursene.

Innføringen av en hjemmel for vern av jord vil føre til en innskjerping av dagens bestemmelser i jordvernområder, men representerer ikke en ny form for begrensning i forhold til eierrådigheten.

Dyrka jord som ikke er vernet

Innføringen av en vernehjemmel for dyrka jord er ikke ment å endre betydningen av å opprettholde et strengt jordvern for annen dyrka jord. Det forutsettes at den strenge jordvernpolitikken innenfor LNF-områdene legges til grunn for arealdisponeringen i slike områder også i framtiden.

Vern av arealer som jordvernområder skal altså ikke oppfattes slik at det legitimerer en mer lempelig arealpolitikk i andre områder. Tvert imot vil dette kunne bidra til at arealbesparende plangrep tvinger seg frem i større grad, helt i tråd med den nasjonale politikken.

Rådmannens vurdering

Det er vanskelig å si hvilke områder fylkesmannen vil prioritere å foreslå til verving, men kommunen ligger i et pressområde med stor befolkningsvekst og høy aktivitet. Dette tilsier at det med stor sannsynlighet vil være områder som blir foreslått vernet.

Selv om det er ett viktig poeng å ta vare på matjord er rådmannen generelt skeptisk til forslaget da det vil innebære ytterligere reduksjon i det kommunale selvstyre. Det vil også flytte makt og myndighet over kommunens arealforvaltning ytterligere bort fra lokal folkevalgt kontroll.

Rådmannen merker seg også at jorbukseieendommer som vil bli omfattet av bestemmelsene ikke bare vil få vernet sin mark, men også vil måtte søke fylkesmannen om oppføring av nye driftsbygninger, gårdsveier og lignende. Dette vil lett oppleves som en vanskelig gjøring av bondens driftsvilkår og kan dermed virke hemmende på gårdsbrukets langsiktige utvikling.

A-sak. Forslag til vernehjemmel i jordloven - høring

Unntatt iht.:

Saksnr	Utvalg	Møtedato
95/09	Plan- og Utviklingsutvalget	24.11.2009

Innstilling:

Kommunen tar til etterretning at det innføres en vernehjemmel i jordloven.

Saksprotokoll i Plan- og Utviklingsutvalget - 24.11.2009

Behandling:

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kommunen tar til etterretning at det innføres en vernehjemmel i jordloven.

Vedlegg:

Endringsforslag i jordlova

Sammendrag:

Statens landbruksforvaltning har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet lagt frem forslag til vernehjemmel i jordloven. Grunnen er at dyrka marka i Norge bygges ned i større tempo og omfang enn vedtatte politiske målsettinger tilsier.

Statens landbruksforvaltning foreslår at det lovfestes en hjemmel for vern av dyrka jord i jordloven. Det foreslås en ny § 8b (§ 8 og 8a omhandler vern av dyrka mark) som hjemler jordvernet og en ny § 8c som er en egen bestemmelse om omdisponering og fradeling av dyrka jord i område som er vernet etter § 8b.

Det er de mest verdifulle jordressursene som bør vurderes som jordvernområder. Det vil være fylkesmannen som er hovedansvarlig for prosessene med å velge ut og vurdere aktuelle områder for vern. Det er til slutt Kongen som vedtar hvilke områder som skal vernes.

Innføringen av en vernehjemmel for dyrka jord er ikke ment å endre betydningen av å opprettholde et strengt jordvern for annen dyrka jord. Det forutsettes at den strenge jordvernpolitikken innenfor LNF-områdene legges til grunn for arealdisponeringen i slike områder også i framtiden. Vern av arealer som jordvernområder skal altså ikke oppfattes slik at det legitimerer en mer lempelig arealpolitikk i andre områder.

Bakgrunn:

Statens landbruksforvaltning har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet lagt frem forslag til vernehjemmel i jordloven. Departementet ber om uttalelse innen 10. januar 2010. Selve rapporten og endringsforslagene som rådmannen referer til i dette saksfremlegget ligger på departementet sine sider: www.regjering.no/nb/dep/lmd/ under dokumenter og høringer.

Dyrka marka i Norge bygges ned i større tempo og omfang enn vedtatte politiske målsettinger tilsier. Nedbygging av dyrka jord er et irreversibelt inngrep. Jord lagt under bygg eller asfalt kan ikke tas i bruk igjen til matproduksjon uten store kostnader.

2008 var preget av store bevegelser og ustabil prisnivå i internasjonale matvaremarkeder. I siste halvår var det svært turbulente tider i de globale finansmarkedene. Økte og ustabile priser i matvaremarkedene skyldes flere forhold. Medvirkende faktorer er befolkningsvekst, økt kjøpekraft og endret mønster for etterspørsel av mat hovedsakelig i Asia, små globale matvarelagre, klimaendringer og økt konkurranse om arealene blant annet til fremstilling av bioenergi. Alt dette har bidratt til økt etterspørsel etter mat og dermed høyere kornpriser. I 2008 steg matkornprisene med flere hundre prosent. Selv om prisen nå er redusert, viser dette hvor sårbar situasjonen kan bli på kort sikt.

Dyrka jord er grunnlaget for matproduksjonen i verden. Både nasjonalt og internasjonalt er man blitt mer oppmerksom på behovet for å ta vare på matjord som en ressurs. På et møte i Berlin vinteren 2008-2009, der 32 landbruksministre deltok, ble man enige om en erklæring som sier at alle land må utnytte sitt produksjonspotensial for landbruksvarer for å sikre tilstrekkelig tilførsel av mat. På toppmøtet i FNs organisasjon for mat og landbruk slo FNs generalsekretær fast at matproduksjon må økes med 50 % innen 2030 dersom den økte etterspørselen skal kunne møtes. I en slik situasjon bør alle land prioritere en hensiktsmessig grad av egenforsyning av matvarer, og da må matproduksjonsarealene tas vare på.

Dagens regelverk

Norsk lovgivning har i dag ingen hjemmel for vern av jordressursene med formål å sikre og videreføre matproduksjon på arealene. Områder vernet etter blant annet naturvernloven har sterkere vern mot nedbygging enn dyrka jord har. Til tross for klare nasjonale målsettinger om å bevare matjord og til tross for mulighetene i eksisterende virkemidler i lovverkete til å gjennomføre denne politikken, er den registrerte omdisponeringen av dyrka jord høyere enn målsettingen.

Forslag til ny jordvernhjemmel i jordlova

Statens landbruksforvaltning foreslår at det lovfestes en hjemmel for vern av dyrka jord i jordloven. Kongen kan med hjemmel i bestemmelsen gi verdifulle jordressurser status som jordvernområde.

Det foreslås en ny § 8b (§ 8 og 8a omhandler vern av dyrka mark) som hjemler jordvernet og en ny § 8c som er en egen bestemmelse om omdisponering og fradeling av dyrka jord i område som er vernet etter § 8b.

Avgjørelsesmyndighet

Å sikre at landets beste matproduserende arealer er tilgjengelig for produksjon av mat nå og i fremtiden er et nasjonalt ansvar. Denne oppgaven bør derfor løses på statlig nivå. Det vil si Departementet i forhold til å vedta hvilke områder som skal omfattes av vernebestemmelsene og Fylkesmannen i de fleste delings- og omdisponeringssaker innenfor disse områdene.

Deling og omdisponering i verneområdene

I jordvernområdene er det ønskelig at driften av jordressursene videreføres. Det er positivt med ordinær og tidsmessig jordbruksdrift. Samtidig som det legges til rette for en aktiv jordbruksdrift i disse områdene, må det likevel utøves et strengt jordvern.

Statens landbruksforvaltning anbefaler å innføre en egen bestemmelse med forbud mot å omdisponere dyrka jord til annet enn jordbruksformål unntatt i "særlige høve". For å kunne føre kontroll med bygging på dyrka mark, må det innføres søknadsplikt for driftsbygninger, gårdsveier og driftsveier innenfor jordvernområdene. Disse tiltakene skal ikke regnes som "jordbruksproduksjon" i disse områdene.

Fradeling av dyrka jord innenfor jordvernområdene bør bare skje der nasjonale hensyn taler for det. Dette er strengere enn den vanlige teksten i jordloven hvor det står "samfunnsinteresser av stor vekt". Det skal likevel være adgang til å fradele eiendommens jordbruksareal og selge dette som tilleggsjord til andre landbrukseiendommer. En slik fradeling kommer ikke i strid med verneformålet, og den dyrka jorda vil fortsatt bevare sin status som jordvernområde selv om den overføres til ny eier.

Hvilke type arealer skal kunne vurderes

Det er de mest verdifulle jordressursene som bør vurderes som jordvernområder. Hva som er de mest verdifulle jordressursene med tanke på matproduksjon er et landbruksfaglig spørsmål. Jordverngruppa (gruppe som ble nedsatt av landbruks- og matministeren i 2008 for å se på muligheter for å nå nasjonale og internasjonale mål for å bevare dyrka jord) uttalte følgende i rapporten: "I spørsmålet om hva som er de mest verdifulle jordressursene mener Jordverngruppa det er naturlig å legge til grunn at: Dyrka mark er mer verdifull enn dyrkbar mark. Fulldyrka jord er mer verdifull enn overflatedyrka jord, som er mer verdifull enn innmarksbeite. Jord som er egnet til matkornproduksjon bør ha særlig oppmerksomhet."

Det er dyrka jord som er aktuell for vern. Arealenes kvalitet og egnethet for matproduksjon vil være et vesentlig vurderingskriterium. Det er ikke nødvendig at det drives matproduksjon på jorda i dag, for at et areal skal kunne vernes. Jordas potensial for matproduksjon er det sentrale kriteriet.

Områder som vurderes for vern som jordvernområde bør være av en viss størrelse og være mest mulig sammenhengende. Det er ikke noen forutsetning at absolutt hele arealet som befinner seg innenfor vernegrensen for et jordvernområde er dyrka jord. Også eksisterende bygninger og annet areal enn dyrka jord kan innlemmes der dette er nødvendig for å oppnå en naturlig avgrensning av jordvernområde.

Jordvern skal beskytte jordbruksarealene mot nedbygging. I områder med lite utbyggingspress, er det heller ikke behov for vern. I praksis vil det si at vern vil bli vurdert i områder med stort utbyggingspress på arealene. Det vil ofte være et høyt konfliktpotensial knyttet til de arealene som velges ut med sikte på vern som jordvernområde.

Verneprosess

Landbruks- og matministeren vil være ansvarlig statsråd for prosesser og beslutninger etter den foreslåtte hjemmelen. Statens landbruksforvaltning foreslår at beslutningen om vern av jordvernområder treffes av kongen.

Det vil være fylkesmannen som er hovedansvarlig for prosessene med å velge ut og vurdere aktuelle områder for vern. Det må utøves et aktivt samarbeid med alle berørte aktører, både grunneiere, organisasjoner, kommuner og andre myndigheter.

Den første og innledende fasen vil være å identifisere aktuelle områder for mulig vern. Dette vil være en større gjennomgang som leder fram til en første nasjonal verneplan for jordvernområder.

Etter at Fylkesmennene har identifisert aktuelle områder for nærmere utredning, starter en vurderingsfase. Det er Statens landbruksforvaltning som treffer en beslutning om hvilke områder som det skal igangsettes en formell verneprosess for. Fylkesmannen utreder deretter videre i forhold til hvilke områder som bør vernes. Prosessen må gjøres tilstrekkelig grundig slik at alle beslutningsrelevante opplysninger kan komme fram og blir vurdert. Fylkesmannen foretar en samlet vurdering av alle relevante opplysninger i saken, og oversender sin anbefaling til Statens landbruksforvaltning.

Erstatning

Eiers råderett over dyrka og dyrkbar jord er allerede begrenset gjennom bestemmelsene i jordlova. Det gjelder generelle forbud mot omdisponering og fradeling av jordressursene. Innføringen av en hjemmel for vern av jord vil føre til en innskjerping av dagens bestemmelser i jordvernområder, men representerer ikke en ny form for begrensning i forhold til eierrådigheten.

Dyrka jord som ikke er vernet

Innføringen av en vernehjemmel for dyrka jord er ikke ment å endre betydningen av å opprettholde et strengt jordvern for annen dyrka jord. Det forutsettes at den strenge jordvernpolitikken innenfor LNF-områdene legges til grunn for arealdisponeringen i slike områder også i framtiden.

Vern av arealer som jordvernområder skal altså ikke oppfattes slik at det legitimerer en mer lempelig arealpolitikk i andre områder. Tvert imot vil dette kunne bidra til at arealbesparende plangrep tvinger seg frem i større grad, helt i tråd med den nasjonale politikken.

Rådmannens vurdering:

Rådmannen mener verving av de mest utbyggingsutsatte jordbruksarealene vil lette presset og tvinge utbyggere til å tenke nytt. Det er nok områder i kommunen som kan brukes til utbygging uten at dette går på bekostning av den mest verdifulle dyrka marka.

Det er vanskelig å si hvilke områder fylkesmannen vil prioritere å foreslå til verving. Hurum kommune ligger attraktivt til, men det er ikke i denne kommunen det er mest utbyggingspress. Det er derfor uvisst om enkelte jordbruksområder her vil bli foreslått vernet.

SAKSFREMLEGG

Sak nr.

Saksmappe nr: Arkiv: Saksbehandler:
2009/3759 **V60/&00** **Anne Bjørg Rian**

Til behandling i:

Saksnr	Utvalg	Møtedato
50/2009	Fagutvalg for landbruk, vilt og innlandsfisk	10.11.2009
75/2009	Miljøutvalget	17.11.2009

Høring - Forslag til vernehjemmel i jordloven

Miljøutvalgets vedtak 17.11.09:

Kommunen tar til etterretning at det innføres en vernehjemmel i jordloven. Kommunen vil påpeke viktigheten av at vernehjemmelen må praktiseres likt ovenfor private interesser og nasjonale/offentlige interesser for å unngå forskjellsbehandling.

Miljøutvalgets behandling:

Mona Skaar Thorsrud (H) fremmet fagutvalgets vedtak og enstemmig vedtatt.

Fagutvalg for landbruk, vilt og innlandsfisks vedtak 10.11.09:

Kommunen tar til etterretning at det innføres en vernehjemmel i jordloven. Kommunen vil påpeke viktigheten av at vernehjemmelen må praktiseres likt ovenfor private interesser og nasjonale/offentlige interesser for å unngå forskjellsbehandling.

Fagutvalg for landbruk, vilt og innlandsfisks behandling:

Fagutvalget for landbruk, vilt og innlandsfisk er bekymret for at vernet, som legger sterke restriksjoner på private interesser, ikke vil vektlegges samme tyngde dersom nasjonale/offentlige instanser skulle få interesser i områdene.

Rådmannens forslag til vedtak:

Kommunen tar til etterretning at det innføres en vernehjemmel i jordloven.

Rådmannens saksutredning:

Sammendrag:

Statens landbruksforvaltning har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet lagt frem forslag til vernehjemmel i jordloven. Grunnen er at dyrka marka i Norge bygges ned i større tempo og omfang enn vedtatte politiske målsettinger tilsier.

Statens landbruksforvaltning foreslår at det lovfestes en hjemmel for vern av dyrka jord i jordloven. Det foreslås en ny § 8b (§ 8 og 8a omhandler vern av dyrka mark) som hjemler jordvernet og en ny § 8c som er en egen bestemmelse om omdisponering og fradeling av dyrka jord i område som er vernet etter § 8b.

Det er de mest verdifulle jordressursene som bør vurderes som jordvernområder. Det vil være fylkesmannen som er hovedansvarlig for prosessene med å velge ut og vurdere aktuelle områder for vern. Det er til slutt Kongen som vedtar hvilke områder som skal vernes.

Innføringen av en vernehjemmel for dyrka jord er ikke ment å endre betydningen av å opprettholde et strengt jordvern for annen dyrka jord. Det forutsettes at den strenge jordvernpolitikken innenfor LNF-områdene legges til grunn for arealdisponeringen i slike områder også i framtiden. Vern av arealer som jordvernområder skal altså ikke oppfattes slik at det legitimerer en mer lempelig arealpolitikk i andre områder.

Vedlegg:

Endringsforslag i jordlova

Utredning:

Bakgrunn

Statens landbruksforvaltning har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet lagt frem forslag til vernehjemmel i jordloven. Departementet ber om uttalelse innen 10. januar 2010. Selve rapporten og endringsforslagene som rådmannen referer til i dette saksfremlegget ligger på departementet sine sider: www.regjering.no/nb/dep/lmd/ under dokumenter og høringer.

Dyrka marka i Norge bygges ned i større tempo og omfang enn vedtatte politiske målsettinger tilsier. Nedbygging av dyrka jord er et irreversibelt inngrep. Jord lagt under bygg eller asfalt kan ikke tas i bruk igjen til matproduksjon uten store kostnader.

2008 var preget av store bevegelser og ustabil prisnivå i internasjonale matvaremarkeder. I siste halvår var det svært turbulente tider i de globale finansmarkedene. Økte og ustabile priser i matvaremarkedene skyldes flere forhold. Medvirkende faktorer er befolkningsvekst, økt kjøpekraft og endret mønster for etterspørsel av mat hovedsakelig i Asia, små globale matvarelagre, klimaendringer og økt konkurranse om arealene blant annet til fremstilling av bioenergi. Alt dette har bidratt til økt etterspørsel etter mat og dermed høyere kornpriser. I 2008 steg matkornprisene med flere hundre prosent. Selv om prisen nå er redusert, viser dette hvor sårbar situasjonen kan bli på kort sikt.

Dyrka jord er grunnlaget for matproduksjonen i verden. Både nasjonalt og internasjonalt er man blitt mer oppmerksom på behovet for å ta vare på matjord som en ressurs. På et møte i Berlin vinteren 2008-2009, der 32 landbruksministre deltok, ble man enige om en erklæring som sier at alle land må utnytte sitt produksjonspotensial for landbruksvarer for å sikre tilstrekkelig tilførsel av mat. På toppmøtet i FNs organisasjon for mat og landbruk slo FNs

generalsekretær fast at matproduksjon må økes med 50 % innen 2030 dersom den økte etterspørselen skal kunne møtes. I en slik situasjon bør alle land prioritere en hensiktsmessig grad av egenforsyning av matvarer, og da må matproduksjonsarealene tas vare på.

Dagens regelverk

Norsk lovgivning har i dag ingen hjemmel for vern av jordressursene med formål å sikre og videreføre matproduksjon på arealene. Områder vernet etter blant annet naturvernloven har sterkere vern mot nedbygging enn dyrka jord har. Til tross for klare nasjonale målsettinger om å bevare matjord og til tross for mulighetene i eksisterende virkemidler i lovverkete til å gjennomføre denne politikken, er den registrerte omdisponeringen av dyrka jord høyere enn målsettingen.

Forslag til ny jordvernhjemmel i jordlova

Statens landbruksforvaltning foreslår at det lovfestes en hjemmel for vern av dyrka jord i jordloven. Kongen kan med hjemmel i bestemmelsen gi verdifulle jordressurser status som jordvernområde.

Det foreslås en ny § 8b (§ 8 og 8a omhandler vern av dyrka mark) som hjemler jordvernet og en ny § 8c som er en egen bestemmelse om omdisponering og fradeling av dyrka jord i område som er vernet etter § 8b.

Avgjørelsesmyndighet

Å sikre at landets beste matproduserende arealer er tilgjengelig for produksjon av mat nå og i fremtiden er et nasjonalt ansvar. Denne oppgaven bør derfor løses på statlig nivå. Det vil si Departementet i forhold til å vedta hvilke områder som skal omfattes av vernebestemmelsene og Fylkesmannen i de fleste delings- og omdisponeringssaker innenfor disse områdene.

Deling og omdisponering i verneområdene

I jordvernområdene er det ønskelig at driften av jordressursene videreføres. Det er positivt med ordinær og tidsmessig jordbruksdrift. Samtidig som det legges til rette for en aktiv jordbruksdrift i disse områdene, må det likevel utøves et strengt jordvern.

Statens landbruksforvaltning anbefaler å innføre en egen bestemmelse med forbud mot å omdisponere dyrka jord til annet enn jordbruksformål unntatt i "særlige høve". For å kunne føre kontroll med bygging på dyrka mark, må det innføres søknadsplikt for driftsbygninger, gårdsveier og driftsveier innenfor jordvernområdene. Disse tiltakene skal ikke regnes som "jordbruksproduksjon" i disse områdene.

Fradeling av dyrka jord innenfor jordvernområdene bør bare skje der nasjonale hensyn taler for det. Dette er strengere enn den vanlige teksten i jordloven hvor det står "samfunnsinteresser av stor vekt". Det skal likevel være adgang til å fradele eiendommens jordbruksareal og selge dette som tilleggsjord til andre landbrukseiendommer. En slik fradeling kommer ikke i strid med verneformålet, og den dyrka jorda vil fortsatt bevare sin status som jordvernområde selv om den overføres til ny eier.

Hvilke type arealer skal kunne vurderes

Det er de mest verdifulle jordressursene som bør vurderes som jordvernområder. Hva som er de mest verdifulle jordressursene med tanke på matproduksjon er et landbruksfaglig spørsmål. Jordverngruppa (gruppe som ble nedsatt av landbruks- og matministeren i 2008 for å se på muligheter for å nå nasjonale og internasjonale mål for å bevare dyrka jord) uttalte følgende i rapporten: "I spørsmålet om hva som er de mest verdifulle jordressursene mener Jordverngruppa det er naturlig å legge til grunn at: Dyrka mark er mer verdifull enn dyrkbar

mark. Fulldyrka jord er mer verdifull enn overflatedyrka jord, som er mer verdifull enn innmarksbeite. Jord som er egnet til matkornproduksjon bør ha særlig oppmerksomhet.”

Det er dyrka jord som er aktuell for vern. Arealenes kvalitet og egnethet for matproduksjon vil være et vesentlig vurderingskriterium. Det er ikke nødvendig at det drives matproduksjon på jorda i dag, for at et areal skal kunne vernes. Jordas potensial for matproduksjon er det sentrale kriteriet.

Områder som vurderes for vern som jordvernområde bør være av en viss størrelse og være mest mulig sammenhengende. Det er ikke noen forutsetning at absolutt hele arealet som befinner seg innenfor vernegrensen for et jordvernområde er dyrka jord. Også eksisterende bygninger og annet areal enn dyrka jord kan innlemmes der dette er nødvendig for å oppnå en naturlig avgrensning av jordvernområde.

Jordvern skal beskytte jordbruksarealene mot nedbygging. I områder med lite utbyggingspress, er det heller ikke behov for vern. I praksis vil det si at vern vil bli vurdert i områder med stort utbyggingspress på arealene. Det vil ofte være et høyt konfliktpotensial knyttet til de arealene som velges ut med sikte på vern som jordvernområde.

Verneprosess

Landbruks- og matministeren vil være ansvarlig statsråd for prosesser og beslutninger etter den foreslåtte hjemmelen. Statens landbruksforvaltning foreslår at beslutningen om vern av jordvernområder treffes av kongen.

Det vil være fylkesmannen som er hovedansvarlig for prosessene med å velge ut og vurdere aktuelle områder for vern. Det må utøves et aktivt samarbeid med alle berørte aktører, både grunneiere, organisasjoner, kommuner og andre myndigheter.

Den første og innledende fasen vil være å identifisere aktuelle områder for mulig vern. Dette vil være en større gjennomgang som leder fram til en første nasjonal verneplan for jordvernområder.

Etter at Fylkesmennene har identifisert aktuelle områder for nærmere utredning, starter en vurderingsfase. Det er Statens landbruksforvaltning som treffer en beslutning om hvilke områder som det skal igangsettes en formell verneprosess for. Fylkesmannen utreder deretter videre i forhold til hvilke områder som bør vernes. Prosessen må gjøres tilstrekkelig grundig slik at alle beslutningsrelevante opplysninger kan komme fram og blir vurdert. Fylkesmannen foretar en samlet vurdering av alle relevante opplysninger i saken, og oversender sin anbefaling til Statens landbruksforvaltning.

Erstatning

Eiers råderett over dyrka og dyrkbar jord er allerede begrenset gjennom bestemmelsene i jordlova. Det gjelder generelle forbud mot omdisponering og fradeling av jordressursene. Innføringen av en hjemmel for vern av jord vil føre til en innskjerping av dagens bestemmelser i jordvernområder, men representerer ikke en ny form for begrensnings i forhold til eierrådigheten.

Dyrka jord som ikke er vernet

Innføringen av en vernehjemmel for dyrka jord er ikke ment å endre betydningen av å opprettholde et strengt jordvern for annen dyrka jord. Det forutsettes at den strenge jordvernpolitikken innenfor LNF-områdene legges til grunn for arealdisponeringen i slike områder også i framtiden.

Vern av arealer som jordvernområder skal altså ikke oppfattes slik at det legitimerer en mer lempelig arealpolitikk i andre områder. Tvert imot vil dette kunne bidra til at arealbesparende plangrep tvinger seg frem i større grad, helt i tråd med den nasjonale politikken.

Rådmannens vurdering

Rådmannen mener verning av de mest utbyggingsutsatte jordbruksarealene vil lette presset og tvinge utbyggere til å tenke nytt. Det er nok områder i kommunen som kan brukes til utbygging uten at dette går på bekostning av den mest verdifulle dyrka marka.

Det er vanskelig å si hvilke områder fylkesmannen vil prioritere å foreslå til verning, men kommunen ligger i et pressområde med stor befolkningsvekst og høy aktivitet. Dette tilsier at det med stor sannsynlighet vil være områder som blir foreslått vernet.